

ΤΑ ΘΕΙΑ ΠΑΘΗ και η Ανάσταση του Χριστού

Μελέτη και ανάλυση των σχετικών Ευαγγελικών κειμένων

● **Του Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλου**

Ομότιμου Καθηγητή Θεολογικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ι κατ' έτος λειτουργική βίωση των γεγονότων του Πάθους – ή των Παθών κατά την επικρατήσασα λειτουργική ορολογία - και της Αναστάσεως του Χριστού στηρίζεται σε ορισμένες γραπτές πηγές. Ποιες είναι αυτές οι πηγές; Με το ερώτημα αυτό θα ασχοληθούμε στο παρόν άρθρο.

Οι βασικές πηγές της ιστορίας των Παθών και της Αναστάσεως του Χριστού είναι κατ' αρχήν τα Ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης. Εκτός όμως από τα Ευαγγέλια και ήδη πριν από αυτά η πίστη της πρώτης Εκκλησίας συμπυκνώθηκε σε σύντομες ομολογίες πίστεως που παραθέτουν ο Απ. Παύλος

και οι άλλοι συγγραφείς επιστολών της Καινής Διαθήκης. Κατόπιν, η συνεχής και επαναλαμβανόμενη λειτουργική βίωση των σωτηριωδών αυτών γεγονότων, όπως αποτυπώθηκε στους ύμνους της Εκκλησίας και την πλούσια λειτουργική της ζωή, υπογράμμισε ανά τους αιώνες τη σημαντική θέση που κατέχουν αυτά για τη σωτηρία των ανθρώπων. Επίσης, η Πατερική ερμηνεία των σχετικών ευαγγελικών διηγήσεων, καθώς και των λοιπών Καινοδιαθηκικών αναφορών, συνετέλεσε στην έξαρση της υπαρξιακής σπουδαιότητας του σταυρού και της αναστάσεως για τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά.

Τα γεγονότα αυτά ενέπνευσαν τους βυζαντινούς αγιογράφους, οι οποίοι με πολύ θεολογικό βάθος και μεγάλη καλλιτεχνική δύνα-

μη τα αισθητοποιήσαν σε πολλούς εικονογραφικούς κύκλους και σε ποικιλία επιμέρους θεμάτων, ώστε όχι απλώς να κοσμούν τις εκκλησίες αισθητικά αλλά και να δημιουργούν το κατάλληλο πνευματικό κλίμα για την πνευματική ανάταση των πιστών. Ενέπνευσαν, επίσης, στη διάρκεια των αιώνων τους καλλιτέχνες σ' Ανατολή και Δύση, ώστε από το δράμα του 4ου αιώνα *Χριστός Πάσχων*, που αποδίδεται στον άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο, μέχρι τις νεότερες ζωγραφικές και μουσικές δημιουργίες να εμπλουτίσουν τον πολιτισμό με αριστουργήματα που ομορφαίνουν τη ζωή και εκφράζουν το βαθύτερο νόημά της.

1. Αρχίζοντας με τις Ευαγγελικές διηγήσεις περί των θείων παθών πρέπει να παρατηρήσουμε ότι, ενώ οι πληροφορίες των τεσσάρων ευαγγελίων για τον βίο, τα έργα και τη διδασκαλία του Ιησού είναι αποσπασματικές και δείχνουν ότι από τις πολλές πληροφορίες της πρωτοχριστιανικής παραδόσεως επιλέγονται ορισμένες μόνον, όσες χρειάζονται για την πίστη και τη σωτηρία (βλ. Ιω. 20, 30 – 31), οι διηγήσεις του θείου πάθους είναι λεπτομερέστερες, συμπαγέστερες και αποτελούν το σημείο όπου συγκλίνουν και συναντώνται οι διηγήσεις και των τεσσάρων ευαγγελιστών. Κι αυτό είναι φυσικό, αφού ο σταυρός του Χριστού μαζί με την ανάστασή του συνιστούν το κέντρο της πίστεως της πρώτης Εκκλησίας, γύρω από το οποίο στρέφονται οι πρώτες συλλογές διηγήσεων για τον Χριστό, η λειτουργική ζωή, οι πρώτοι ύμνοι, η διδασχία των μελών της Εκκλησίας και το ιεραποστολικό κήρυγμα προς τους εκτός της Εκκλησίας.

Ο κάθε ένας από τους τέσσερις ευαγγελιστές διασώζει αφ' ενός μεν ορισμένες λεπτομέρειες μη αναφερόμενες από τους άλλους και αφ' ετέρου παρουσιάζει κάποιες ιδιαίτερες θεολογικές τάσεις. Ο ευαγγελιστής Μάρκος είναι ο πρώτος συγγραφέας συνεχούς διηγήσεως του θείου πάθους και γενικά ο πρώτος χρονολογικά ευαγγελιστής, κατά την κυρίαρχη στη σύγχρονη επιστημονική έρευνα άποψη. Η διήγησή του χαρακτηρίζεται από συντομία, ζωηρότητα και παραστατικότητα. Μολονότι δε η διήγησή του βρίσκεται σχεδόν εξολοκλήρου στους άλλους δυο Συνοπτικούς ευαγγελιστές (πιστότερα στον Ματθαίο, με κάπως διαφορετική διαδοχή των επιμέρους γεγονότων στον Λουκά), σώζονται μόνο σ' αυτήν ορισμένες λεπτομέρειες, όπως π.χ. η παρουσία του νεανίσκου, που τυλιγμένος με σινδόνη παρακολουθεί τη σύλληψη του Ιησού (Μάρκ 14, 51). Ήδη από τα πρώτα κεφάλαια του ευαγγελίου προετοιμάζονται οι μαθητές και ο αναγνώστης για

τα Πάθη του Υιού του Ανθρώπου, γι' αυτό και κάποιος νεώτερος ερμηνευτής χαρακτήρισε το κατά Μάρκον ευαγγέλιο ως «ιστορία των παθών του Χριστού με μακρά εισαγωγή».

Η διήγηση του Ματθαίου έχει εντονότερο το Χριστολογικό στοιχείο, διαποτιζεται δηλαδή από την πίστη ότι ο οδεύων προς τα πάθη και τελικά σταυρωθείς Ιησούς είναι ο Αναστάς Κύριος της δόξης, καθώς και από τη σύνδεση των εκτιθεμένων γεγονότων προς τις αντίστοιχες προρρήσεις της Παλαιάς Διαθήκης. Αυτά δείχνουν ότι η εκκλησία του Ματθαίου βρίσκεται σε συνεχή διάλογο με τον ιουδαϊκό κόσμο προς τον οποίο διακηρύσσει ότι οι Γραφές πραγματοποιήθηκαν στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού. Γεγονότα που αναφέρει μόνο ο Ματθαίος είναι ο θάνατος του Ιούδα, το όνειρο της γυναίκας του Πιλάτου, η νύφη των χεριών του Πιλάτου, η έγερση κεκοιμημένων κατά την ώρα της σταυρώσεως του Χριστού, η φρούρηση του τάφου του Χριστού.

Η διήγηση του Λουκά κυριαρχείται από την πίστη ότι ο σταυρωμένος Ιησούς είναι γενικά ο αδικώς πάσχων δίκαιος, ο μάρτυς, αλλά και ειδικότερα ο πάσχων δούλος του Θεού για τον οποίο έγραψε ο προφήτης Ησαΐας. Χαρακτηρίζεται επίσης από την τάση ακριβέστερης ιστορικής τοποθετήσεως των γεγονότων. Η θανάτωση του Ιησού παρουσιάζεται ως η κατ' εξοχήν ώρα της σατανικής εξουσίας του σκότους και παράλληλα ως το αποκοιρύφωμα της θείας αγάπης και συγχωρητικότητας. Ο Ιησούς επάνω στον σταυρό δεν είναι ο ηττημένος από τον σατανά αλλά ο νικητής του. Ο Λουκάς, μόνος από όλους τους ευαγγελιστές, παρουσιάζει τον Ιούδα ως κινούμενον από τον σατανά, αφηγείται την ευλογία δυο ποτηρίων κατά τον Μ. Δείπνο, διασώζει τη συζήτηση του Ιησού με τους μαθητές κατά τον Μ. Δείπνο περί διακονίας, αναφέρει τη θεραπεία του αφτιού του δούλου του αρχιερέως που απέκοψε ένας μαθητής (ο Πέτρος κατά τον Ιωάννην), την παρουσία αγγέλου ενισχύοντος τον Ιησού στη Γεθσημανή, την πολιτική κατηγορία των Ιουδαίων περί του Ιησού στον Πιλάτο, την αναπομπή του κατηγορούμενου Ιησού από τον Πιλάτο στον Ηρώδη Αντύπα, τον θρήνο των γυναικών, την συγχώρεση των σταυρωτών από τον Ιησού, τη μετάνοια του ενός ληστή.

Ο Ιωάννης, στα τέλη του α' αιώνα, παρουσιάζει το τι σήμαινε για την Εκκλησία το πρόσωπο του Ιησού Χριστού, υπογραμμίζοντας παράλληλα τις επανειλημμένες προσπάθειες του ρωμαίου επάρχου της Ιουδαίας Πιλάτου για αθώωση του αναίτια

από τους Ιουδαίους κατηγορουμένου Ιησού. Η Εκκλησία - θέλει να πει προς τις ρωμαϊκές πολιτικές αρχές ο ευαγγελιστής - δεν είναι ένα «ζηλωτικό» επαναστατικό κίνημα στρεφόμενο κατά των ρωμαϊκών αρχών. Γι' αυτό και ο ευαγγελιστής διασώζει κάπως εκτενέστερη συζήτηση του Πιλάτου με τον Ιησού και παρουσιάζει την απόφαση του Πιλάτου ως οφειλόμενη σε φορτική πίεση εκ μέρους των Ιουδαίων. Επίσης διασώζει, μεταξύ άλλων που δεν παραδίδουν οι Συνοπτικοί, τη στιχομυθία του Ιησού με τους στρατιώτες που τον συλλαμβάνουν, κάνει λόγο για σπείρα και χιλιάρχο, για προανάκριση του Ιησού από τον Άννα, την παρουσία της μητέρας του Ιησού και του Ιωάννη στον σταυρό, τον λογχισμό της πλευράς του Ιησού από ρωμαίο στρατιώτη, και εισάγει τον Νικόδημο μαζί με τον Ιωσήφ στη σκηνή της ταφής του Ιησού.

ση των ίδιων λόγων του Ιησού ή των λόγων άλλων προσώπων προς τον Ιησού. Είναι αξιοπρόσεκτη στο σημείο αυτό η ακόλουθη παρατήρηση του Ευθυμίου Ζιγαβηνού: «Χρη δε καθόλου γινώσκειν, ότι οι ευαγγελισταί ποτέ μεν κατά τάξιν απαγγέλλουσι τας διδασκαλίας και τα θαύματα του Χριστού, νόμω ιστορίας. ποτέ δε, ου τηρούσι τάξιν, σπεύδοντες μόνον εις τα απαγγέλλειν αυτά».

Οι ευαγγελιστές δεν συγγράφουν κατά κόσμον ιστορικά έργα ούτε εκθέτουν τους ιστορικούς παράγοντες που οδήγησαν στη σύλληψη και θανάτωση του Ιησού, αλλά παρουσιάζουν το μυστήριο του σταυρού, όπως, σύμφωνα με την θεία βουλή, εκτυλίσσεται μέσα στην ιστορική σκηνή και συντελείται για τη σωτηρία των ανθρώπων. Γι' αυτό και οι διηγήσεις τους είναι λιτές και σύντομες, χωρίς συναισθηματικές εξάρσεις ή δραματικές περι-

Παρά τα ιδιάζοντα στοιχεία που έχει η διήγηση του κάθε ευαγγελιστή, οι διηγήσεις και των τεσσάρων παρουσιάζουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

α) Οι εν λόγω διηγήσεις των ευαγγελιστών ονομάζονται διεθνώς «ιστορία των Παθών» (Passionsgeschichte), δεν αποτελούν όμως κατά κυριολεξία ιστορία αλλά ερμηνεία των Παθών και θεολογική αποτίμησή τους για την Εκκλησία. Για τους ευαγγελιστές προέχει όχι τόσο η ξηρή ιστοριογραφική ακριβολογία αλλ' η θεολογική ερμηνεία, χωρίς αυτό να σημαίνει με κανένα τρόπο αδιαφορία για την ιστορικότητα των γεγονότων. Έτσι εξηγείται το ότι μερικές φορές είναι διαφορετική η διαδοχή των επί μέρους γεγονότων από τον ένα ευαγγελιστή στον άλλο, διαφορετική η διατύπω-

γραφές της ψυχικής καταστάσεως των δρώντων προσώπων που αποβλέπουν στην πρόκληση συγκινήσεων στον αναγνώστη. Στόχος των διηγήσεων είναι η εξάρση του σωτηριολογικού χαρακτήρα των γεγονότων και η ανάδειξη της σημασίας τους για την Εκκλησία.

β) Οι ευαγγελιστές συνδέουν στενά τα σχετικά με το πάθος του Χριστού γεγονότα προς τις σχετικές προρρήσεις της Παλαιάς Διαθήκης, είτε προσάγοντας αυτούσια τα εκπληρούμενα στα γεγονότα αυτά γραφικά χωρία, είτε αφηγούμενοι τα γεγονότα με ορολογία των βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης. Θέλουν έτσι να τονίσουν ότι τα ιστορούμενα γεγονότα σχετίζονται άμεσα με την οικονομία του Θεού για τη σωτηρία της ανθρωπότητας, όπως η οικονομία αυτή διατυπώθηκε προπαρασκευαστι-

κά μέσα στην Παλαιά Διαθήκη. Τα πάθη λοιπόν του Ιησού δεν προσδιορίζονται από ενδοκοσμικούς παράγοντες αλλά από τη βουλή του Θεού Πατέρα για τη λύτρωση των ανθρώπων.

Τέλος, γ) στις διηγήσεις των παθών παρατηρείται κάποιος απολογητικός τόνος, που έχει δυο κατευθύνσεις: Από τη μια μεριά υπογραμμίζεται η εκούσια παράδοση του Ιησού στο θάνατο και η εκ των προτέρων γνώση του γι' αυτό και από την άλλη εξαιρείται η προσπάθεια του ρωμαίου επιτρόπου της Ιουδαίας για την αθώωσή του, ώστε να επιρριφθεί η ευθύνη για τη θανάτωσή του στους Ιουδαίους. Το τελευταίο αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί απολογητική απευθυνόμενη προς τους εκτός της Εκκλησίας και μάλιστα προς τις ρωμαϊκές αρχές, ενώ το πρώτο απολογητική προς τα μέλη της Εκκλησίας.

II

Ηδη πριν από τη συγγραφή των Ευαγγελίων (του κατά Μάρκον λίγο πριν από το έτος 70, των ευαγγελίων Ματθαίου και Λουκά στη δεκαετία μετά το 70 και του Ιωάννη στην τελευταία δεκαετία του α' αιώνα), ο Απ. Παύλος τόσο με το ιεραποστολικό του έργο που διασώζουν οι Πράξεις των Αποστόλων, όσο και με τις επιστολές του κηρύττει «Χριστόν εσταυρωμένον» που για μεν τους Ιουδαίους είναι «σκάνδαλον» και για τους εθνικούς «μωρία», για τους πιστούς όμως αποτελεί «Θεού δύναμιν και Θεού σοφίαν» (Α' Κορ. 15, 14 εξ.). Προβάλλει παράλληλα την ανάσταση του Χριστού ως τη βάση της χριστιανικής πίστεως και της υπάρξεως της Εκκλησίας. Χωρίς την ανάσταση η πίστη των χριστιανών είναι «κενή» και «ματαιά» (Α' Κορ. 15, 14 εξ.).

Παράλληλα ο Απόστολος Παύλος διασώζει ομολογίες πίστεως, στις οποίες σε σύντομες φράσεις συμπυκνώνονται η πίστη της Εκκλησίας, ή ύμνους που δοξολογούν τον Θεό για τη σωτηρία που προσφέρθηκε στην ανθρωπότητα με το έργο του Χριστού. Η σπουδαιότερη ομολογία από πλευράς αρχαιότητας και συμπυκνώσεως της πρωτοχριστιανικής πίστεως στο λυτρωτικό θάνατο και την ανάσταση του Χριστού παρατίθεται από τον Παύλο στο Α' Κορ. 15, 3 - 5: «παρέδωκα γαρ υμίν εν πρώτοις ο και παρέλαβον, ότι Χριστός απέθανεν υπέρ των αμαρτιών ημών κατά τας γραφάς, και ότι ετάφη, και ότι εγήγερται τη τρίτη ημέρα κατά τας γραφάς, και ότι ώφθη Κηφά, είτα τοις δώδε-

κα...». Ως παραδείγματα ύμνων αναφέρουμε τους παρατιθέμενους στην προς τους Φιλιπησίους επιστολή 2, 6 - 11, προς Κολοσσαείς 1, 15 - 20, προς Εφεσίους, 1, 3 - 14, Α' προς Τιμόθεον 3, 16 (βλ. και Α' Πέτρου 3, 18).

Ο σταυρός του Χριστού και η λύτρωση που απέρρευσε απ' αυτόν δεν συνεχούν μόνο τη καρδιά των χριστιανών, η οποία εκφράζεται με ύμνους και προσευχές και διατρανώνει έτσι την αγάπη του Θεού προς τον κόσμο, αλλά αποτελούν και βασικό στοιχείο του ιεραποστολικού κηρύγματός τους προς τους εκτός της Εκκλησίας Ιουδαίους και εθνικούς, που προσκαλούνται να μετάσχουν των λυτρωτικών αγαθών. Το πρωτοχριστιανικό αυτό κήρυγμα απηχούν οι λόγοι των μαρτύρων του Λόγου στις Πράξεις των Αποστόλων (2, 14 - 39. 3, 12 - 26. 5, 29 - 32. 10, 34 - 43. 13, 16 - 41. 17, 22 - 31). Στους λόγους των πρώτων χριστιανών ιεροκηρύ-

κων τονίζονται τα εξής κύρια σημεία: α) στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, που κατάγεται από το γένος του Δαβίδ, πραγματοποιούνται οι προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης, β) Ο Χριστός σταυρώθηκε υπέρ των αμαρτιών ημών, γ) Τάφηκε, δ) Ηγέρθη κατά την τρίτη ημέρα, ε) Υψώθηκε στα δεξιά του Θεού Πατέρα, στ) Θα επανέλθει ως κριτής, και ζ) Προτροπή για μετάνοια.

III

Ολα τα ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης τελειώνουν με την ανάσταση του Χριστού. Για την ακρίβεια αναφέρουν μαρτυρίες γι' αυτήν (επίσκεψη των Μυροφόρων και ορισμένων μαθητών στον κενό τάφο και εμφανίσεις του Αναστάντος), χωρίς να περιγράφουν αυτό το ίδιο το γεγονός της αναστάσεως. Δεν είναι δυνατόν να δει κανείς και να πε-

ριγράψει την ανάσταση, γιατί αυτή εγκαινιάζει ένα νέο κόσμο, που δεν υπάγεται στη νομοτέλεια του παρόντος κόσμου της φθοράς. Την ανάσταση την βλέπει ο πιστός με τα μάτια της πίστεως και τον Αναστημένο Κύριο τον συναντά στα μυστήρια της Εκκλησίας (βλ. Λουκ. 24, 30 όπου οι δυο μαθητές στην Εμμαούς αναγνωρίζουν τον Αναστημένο Χριστό όταν ευλόγησε τον άρτον). Γι' αυτό και στη Βυζαντινή τέχνη δεν απεικονίζεται αυτό τούτο το γεγονός της Αναστάσεως (ο Ιησούς εξερχόμενος του τάφου) αλλ' οι ανθρωπολογικές του συνέπειες (ο Αναστάς εγείρει από τον Άδη τον Αδάμ και την Εύα, και κατ' επέκταση όλη την ανθρωπότητα).

Πριν τελειώσουμε τα σύντομα αυτά σχόλια για τις αναστάσιμες διηγήσεις των ευαγγελίων θεωρούμε απαραίτητο να κάνουμε λόγο για την συζητούμενη στην Ορθόδοξη ερμηνευτική παράδοση παρουσία της Μαρίας, της Παναγίας μητέρας του Ιησού, στις διηγήσεις της επισκέψεως των μυροφόρων στον τάφο. Στο κατά Ματθαίον ευαγγέλιο διαβάζουμε την εξής πληροφορία που κατακλείει τη διήγηση του ενταφιασμού του Ιησού: «Ἦν δε εκεί Μαρία ἡ Μαγδαληνή καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου» (Ματθ. 27, 61) και αμέσως παρακάτω: «Ὅψέ δε σαββάτου, τῆ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μιαν σαββάτων ἦλθεν Μαρία ἡ Μαγδαληνή καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρήσαι τὸν τάφον καὶ ἰδοὺ σεισμός ἐγένετο μέγας...καὶ ἀπελθούσαι ταχύ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρὰς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγείλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπῆντησεν αὐταῖς λέγων. χαίρετε» (28, 1, 2, 8 - 9). Βλ. καὶ Μάρκ 15, 40. 16, 1. Λουκ 24, 10. Ἰω 19, 25.

Ποια είναι η «άλλη Μαρία» των παραπάνω χωρίων;
Ένα μεγάλο ρεύμα της ερμηνευτικής παραδόσεως που ξεκινάει από τον Εφραίμ τον Σύρο (ίσως και ενωρίτερα) καθώς και από τους Ιωάννη Χρυσόστομο, Γρηγόριο Νύσσης, Ευσέβιο Αλεξανδρείας, περνάει από τους Γεώργιο Νικομηδείας, Αναστάσιο Σιναΐτη, Συμεών τον Μεταφραστή, και φθάνει μέχρι του αγίου Γρηγορίου Παλαμά κι ακόμη μέχρι του Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου και του αγίου Νεκταρίου, στην «άλλη Μαρία» αναγνωρίζει τη Μητέρα του Κυρίου. Δειγματοληπτικά από τους εκπροσώπους αυτής της παραδόσεως παραθέτουμε τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά: «..**Το της Κυρίου αναστάσεως ευαγγέλιον πρώτη πάντων ανθρώπων, καθάπερ και προσήκον υπήρχε και δίκαιον, η Θεοτόκος παρά του Κυρίου εδέξατο, και αυτή τούτον αναστάντα προ πάντων είδε, και της αυτού θείας ομιλίας απήλαυσε, και ουκ είδεν οφθαλμοίς μόνον αυτόν, και αυτήκοος αυτού γέγονεν, αλλά και χερσίν ήψατο πρώτη**

και μόνη των αχράντων εκείνου ποδών, και οι ευαγγελιστάι ταύτα πάντα φανερώς ου λέγωσι, μη θέλοντες την μητέραν προσφέρειν εις μαρτυρίαν, ίνα μη τοις απίστοις υποψίας αφορμήν δώσιν.....» (Ομιλ. ΙΗ', Τη Κυριακή των Μυροφόρων, PG 151, 237 εξ.)

Η ίδια παράδοση απηχείται ευρύτατα και στην υμνογραφία της Εκκλησίας. Και πρώτα - πρώτα στο αναστάσιμο απολυτίκιο του πλ. βᾶ ήχου: «Ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἐπὶ τὸ μνῆμα σου καὶ οἱ φυλάσσοντες ἀπενεκρώθησαν. Καὶ ἴστατο Μαρία ἐν τῷ τάφῳ ζητοῦσα τὸ ἀχραντὸν σου σῶμα. Ἐσκύλευσας τὸν Ἄδην, μὴ πειρασθεῖς ὑπ' αὐτοῦ. Ὑπῆντησας τῆ παρθένῳ δωρούμενος τὴν ζωὴν. Ὁ ἀναστάς ἐκ τῶν νεκρῶν, Κύριε, δόξα σοι». Ἐπίσης, και στην αεωδήν του κανόνος των Μυροφόρων: «Ἀναστάνα κατιδούσα σὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν καὶ χαίροις σὺν ἀποστόλοις, θεοχαρίτωτε ἀγνή.....», καθώς και στο γνωστό τροπάριο της θα ωδής του αναστάσιμου κανόνα: «Ὁ ἄγγελος εβόα τῆ κεχαριτωμένη. Ἀγνή Παρθένε Χαίρε...»

Αξίζει επίσης να παρατεθεί ο στίχος 19ᾶ του Ρωμανού του Μελωδού από το Κοντάκίό του της αγίας και Μεγάλης Παρασκευής: «Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ πάντα γινώσκων πρὶν αὐτῶν γενέσεως, Μαριάμ ἀπεκρίθη. Θάρσει μήτερ, ὅτι πρώτη με ὀράς ἀπὸ τῶν τάφων, ἔρχομαι γὰρ δεῖξαι πόσου σκότους τὸν Αἰὼν ἐλυτρώσάμην...»

Τέλος, στο Συναξάρι της Κυριακής του Πάσχα που έγραψε ο Νικηφόρος Κάλλιστος Ξανθόπουλος σημειώνεται: «Και πρώτον μεν η ανάστασις τη του Θεού Μητρί γνώριμος γίνεται, απ' εναντίας καθημένη του τάφου, ως φησίν ο Ματθαίος, συν τη Μαγδαληνή». Άλλωστε, πρέπει ακόμη να προσθέσουμε ότι στην Ορθόδοξη εικονογραφία μαζί με τις Μυροφόρες γυναίκες εικονίζεται και η Θεοτόκος, είτε να ακούει το μήνυμα της αναστάσεως από τον άγγελο, είτε να περιπτύσσεται τον Αναστημένο Χριστό.

* * *

Η Ορθόδοξη Εκκλησία χαρακτηρίζεται συνήθως ως «Εκκλησία της Αναστάσεως», γιατί και στην λειτουργική πράξη της δίνει προέχουσα θέση στο γεγονός της αναστάσεως του Χριστού και στη θεολογία της εξαίρει τις ελπιδοφόρες συνέπειες της αναστάσεως για τους ανθρώπους. Πρέπει όμως να τονισθεί παράλληλα ότι σταυρός και ανάσταση αποτελούν μια αδιάσπαστη ενότητα: Ο επί του σταυρού αποθανών Ιησούς είναι ο «θανάτω θάνατον πατήσας και τοις εν τοις μνήμασιν ζωήν χαρισάμενος».

